

Ksenija Filipič Jeras,
Bojan Jošt

Povezanost vrednot v tenisu in smučarskih skokih

Izvleček

Namen raziskave je bil ugotoviti morebitno povezanost med vrednotami smučarjev skakalcev ter igralk in igralcev tenisa. Na podlagi pisnega vprašalnika je bilo v raziskavo vključenih 134 smučarjev skakalcev v starosti od 12 do 28 let in 75 igralcev tenisa obeh spolov, moški so bili stari od 13 do 44 let, ženske od 13 do 24 let. Uporabili smo ocenjevalne lestvice Likertovega tipa z ocenami od 1 do 5, pridobljeni podatki so bili obdelani s statističnim paketom SPSS. Korelacija med vrednotami v tenisu in v smučarskih skokih je bila visoka ($r = .90$) in statistično značilna ($p < 0,01$). Velikost koeficienta korelacije je bila hipotetično nepričakovana, saj se po naravi športni dejavnosti smučarski skoki in tenis precej razlikujeta. Anketiranci v tenisu so najvišje ocenili trditev »Rad zmagujem«, ki sodi med dionizične vrednote potenčnega tipa. Smučarji skakalci so to trditev sicer ocenili nadpovprečno visoko (4,2), vendar je bila po rangi šele na osmem mestu. Rezultati raziskave so pokazali, da so smučarjem skakalcem pomembnejše vrednote športa, ki po Musku (2000) sodijo med vrednote apolonskega tipa, povezane s prevladujočo intrinzično motivacijo.

Ključne besede: vrednote športa, tenis, smučarski skoki, povezanost.

Mima Jaušovec ob zmagi v Parizu 1977

The connection of values in tennis and ski jumping

Abstract

The purpose of the research was to determine the connection between the values of ski jumpers and female players and tennis players. Based on a written questionnaire, 134 ski jumpers between the ages of 12 and 28 and 75 tennis players of both sexes, men aged 13 to 44 and women aged 13 to 24, were included in the research. We used Likert-type rating scales with ratings from 1 to 5, the obtained data were processed with the SPSS statistical package. The correlation between values in tennis and ski jumping was high ($r = .90$) and statistically significant ($p < 0.01$). The magnitude of the rank correlation coefficient was hypothetically unexpected, since ski jumping and tennis are quite different from each other in terms of the nature of the sports activity. Respondents in tennis rated the statement „I like to win“ the highest, which belongs to the Dionysian values of the power type. The ski jumpers rated this claim above average (4.2), but it was ranked only in eighth place. The results of the research showed that the values of sport are more important to ski jumpers, which according to Musk (2000) belong to the Apollonian type values associated with dominant intrinsic motivation.

Keywords: sports values, tennis, ski jumping, connection.

■ Uvod

Šport je pomemben del življenja številnih otrok, mladostnikov in odraslih. Kot del kulture življenja moderne civilizacije se je razvil po vsem svetu. Še zlasti je kultura športa razvita v Sloveniji, kjer obsega številne športne zvrsti in panoge. Med temi sta tudi dejavnosti tenis in smučarski skoki, ki že tradicionalno sodita med najbolj priljubljene slovenske športne zvrsti (Jošt, Sila, Leskošek in Močnik, 1998). K veliki priljubljenosti smučarskih skokov so v zadnjem času veliko pripomogli odlični dosežki slovenskih smučarjev skakalcev s Petrom Prevcem na čelu, ki je v sezoni 2015/2016 postal svetovni prvak v poletih, zmagovalc svetovnega pokala v smučarskih skokih. V tekmovalni sezoni 2021/2022 je bila slovenska ekipa najuspešnejša država v smučarskih skokih na zimskih olimpijskih igrah v Pekingu 2022.

Slovenskim teniškim igralcem in igralkam je Mima Jaušovec že pred dobrimi štirimi desetletji (1977) z zmago in dvema uvrstitvama v finale v kategoriji posameznik na odprtem prvenstvu (OP) Francije ter z dvema polfinalnima uvrstitvama (OP ZDA in OP Avstralije) postavila izjemno visoke mejnike. OP Francije je osvojila tudi med ženskimi dvojicami. Leta 1982 je s šestim mestom dosegla najvišjo slovensko uvrstitev na svetovni ženski teniški lestvici med posameznicami. Lani (2021) se je Tamari Zidanšek uspelo uvrstiti v polfinale OP Francije in se tako vsaj delnom približati uspehom Jaušovčeve v kategoriji posameznik. Najuspešnejša slovenska teniška igralka v obdobju po Jaušovčevi je sicer Katarina Srebotnik z uvrstitvijo na 20. mesto svetovne teniške lestvice v kategoriji posameznik (leta 2006). Srebotnikova je največje uspehe dosegala v kategoriji ženskih in mešanih dvojic, kjer je osvojila vse štiri turnirje za grand slam. V mešanih dvojicah je zmagala petkrat (OP Avstralije, OP Francije in OP ZDA) in enkrat v ženskih dvojicah (OP Anglije), še štirikrat je z uvrstitvijo v finale osvojila drugo mesto.

Obe športni panogi imata v Sloveniji močan tekmovalni namen. Tenis je poleg tekmovalne športne panoge močno priljubljen tudi kot rekreativna športna zvrst. Za vrhunske uspehe v tekmovalnem tenisu in smučarskih skokih je najprej treba izoblikovati široko bazo mladih športnikov. Ti potrebujejo dobre možnosti za učenje in treniranje, ki jih lahko zagotavlja kakovostno razvita športna šola. Na ukvarjanje mladih s športom vpliva mnogo dejavnikov. Med njimi so prav gotovo nepogrešljive vrednote, ki predstavljajo pomemben del človekove motivacije in osebnosti, saj usmerjajo interese in vplivajo na vedenje posameznika (Barič, Vlašič in Ceci Erpič, 2014; Kluckhohn, 1951; Swartz in Bilsky, 1987; Tušak in Tušak, 2001). Motivacija, povezana z vrednotnim sistemom, omogoča uspešno gibanje na poti k želenim ciljem posameznega športnika oziroma ekipe (Butt, 1987; Lee, Whitehead, Ntoumanis in Hatzigeorgiadis, 2008). Športniki z nizko stopnjo motivacije težje zberejo dovolj energije in volje za optimalno izvedbo zahtevnih vadbenih programov in posledično dosegajo slabše rezultate pri velikih tekmovalnih obremenitvah.

V športu je treba iskati in razvijati prave vrednote in se upreti negativnostim, ki lahko vodijo v razpad vrednot. V današnjem času je tudi zaradi vpliva množičnih medijev šport pomembno vzgojno sredstvo pri odvrčanju mladih od negativnih vrednot vse bolj prisotne potrošniške civilizacije. Vrednote so pomembne, ker so povezane s čustvovanjem, motivacijo in spoznavnimi procesi. Poznavanje in razumevanje vrednot je po Musku (2000) pomembno, saj prav te vplivajo na naše ravnanje, vedenje in delovanje. Mlade športnike je poleg treniranja in učenja treba vzgajati predvsem v smislu celostne športne osebnosti, ki ji niso tuje humanistične, etične, socialne, kulturne in druge vrednote; te namreč pomembno oblikujejo osebnostni profil športnikov. Vrednote, ki sooblikujejo način obnašanja in razmišljanja mladih športnikov, posledično pomembno vplivajo na njihovo kakovostno rast in tekmovalno uspešnost (Jošt, 2012). Pri mladih športnikih naj bi bile v ospredju tiste vrednote, ki spodbujajo njihov kakovostni razvoj ter odgovorno vključevanje v družbeno življenje in delovanje. Mladi športniki naj bi poleg športnih ciljev zasledovali tudi tiste, ki jim zagotavljajo uspešno izobraževanje ter poznejše vključevanje v poklicno življenje. Na osebnostni razvoj mladih športnikov vplivajo predvsem starši, učitelji, športni idoli, v zadnjem času vse bolj tudi množični mediji. Mladi so prepogosto izpostavljeni sporočilom množičnih medijev, ki negativno vplivajo na tradicionalne izvore vrednot in norm (starši, učitelji). Po Douponi in Petroviču (2007) se vse bolj izpostavlja vprašanje »Katere vrednote športa so družbeno bolj pomembne?« z namenom, da se jih načrtno in na splošno privzgaja mladim športnikom. Vrednote so po Knellerju (1965) del družbenega vzgojnega sistema, saj so pod vplivom kulture življenja v posameznem družbenem okolju.

V teoriji najdemo različne definicije vrednot in njihove strukture. Nekatere opredeljuje posebej bolj filozofsko-humanistični vidik, druge kulturno-sociološki, tretje psihološki vidik. Vrednotam so pripisovali velik pomen že starogrški filozofi Sokrat, Platon in Aristotel (Burkard, Kunzmann in Wiedmann, 1997). V ospredje so postavili temeljne človeške etične vrednote (dobro, pravično, pošteno) in prav te vrednote naj bi bile tiste, ki lahko zagotavljajo visoko kakovost življenja tako posameznika kot družbe v celoti.

Vrednote se lahko po Musku (1993) opredelijo kot »posplošena in relativno trajna pojmovanja o ciljih in pojavih, ki jih visoko cenimo, vrednote usmerjajo naše interese in naše vedenje kot življenjska vodila«. Po Schwartzu in Blisku (1990) so vrednote »pojmovanja ali prepričanja o želenih končnih stanjih ali vedenjih, ki presegajo specifične situacije, usmerjajo ali vodijo izbiro ali pa oceno ravnanj in pojavov in so urejena glede na relativno pomembnost«. Vrednote so bile vedno pomembni spodbujevalnik razvoja športne klime v družbi. Vrednote kažejo na vrednotni sistem posameznika, s katerim usmerja svoje obnašanje in vedenje, ter imajo značilen vpliv na odločitve posameznika. Seveda so vrednote le delno vidne in težko razložljive. Po Scheinu (1987) ne odsevajo v popolnosti in neposredne slike obnašanja posameznikov in skupin v kulturi športa. Vrednote so torej splošne, razmeroma trajne kategorije, ki precej vplivajo na motivacijsko strukturo ljudi (Mohorič, Brenk in Musek, 1986). Človek jih uporablja v smislu nekih standardov oziroma kriterijev, katerimi ocenjuje in vrednoti stvari in dogodke okoli sebe. Vrednote nas lahko tudi usmerjajo in privlačijo. So torej del človekovega »nadjaza«, kar posledično lahko pomeni, da vplivajo na posameznikovo obnašanje. Vendar vrednot po Musku (1991) ne moremo neposredno vsebinsko enačiti s potrebami, ideali, motivi, interesi, preferencami, stališči in prepričanji. Vrednot tudi ni mogoče enostavno razvrstiti, klasificirati v neke strukturne sisteme – modele, kategorije in podobno. V teoriji najdemo poskuse znanstveno podprtega kategoriziranja vrednot. Po Musku (2000) bi »vrednote lahko razvrstili v dve velevrednosti: dionizične in apolonske. Te se hipotetično lahko še naprej delijo v

vrednotne kategorije nižjega obsega. Di-onizične vrednote se hipotetično lahko delijo na hedonski in potenčni tip. Apolonske se delijo na izpolnitveni in moralni tip vrednot.« Omenjena in še nekatere druge strukture vrednot imajo manjšo ali večjo znanstveno veljavnost. Za šport je pomembno spoznanje, da lahko vrednote pomembno vplivajo na psihofizično sposobnost športnikov, motivacijo in na koncu tudi na tekmovalno uspešnost. Vrednote športa lahko pomembno vplivajo na oblikovanje posameznikovih pogledov in stališč ter posledično na ravnanja športnikov. Vrednote tako lahko vplivajo na razloge (motive), zaradi katerih se posamezniki oz. tudi otroci ukvarjajo s športom (Žnidarec, Čučković in Ohnjec, 2014).

Proučevanje strukture vrednot je precej kompleksno in zapleteno. Še preden lahko prodiramo v strukturne odnose in relacije, je treba oblikovati nabor posameznih elementarnih vrednot, ki so si po svoji vsebini precej različne. Ker se posameznih vrednot ne da neposredno izmeriti, se v praksi uporabljajo vsebinsko specifični anketni vprašalniki. Pri teh anketiranece ocenjuje pomembnost stavčnih trditev, ki se nanašajo na posamezne vrednote. Stavčne vrednotne trditve imajo obliko nekakšnih stališč, ki bi jih lahko razumeli kot kognitivno predstavo in razumevanje izbranih vrednot. Seveda se v vrednotah morda poleg kognitivnega razumevanja še bolj kažejo emotivne razsežnosti njihovega pojavljanja in učinkovanja. V dosedanjem proučevanju strukture vrednot so bile na področju športa proučevane vrednote glede na vključenost posamezne ali več športnih panog; glede na individualne ali skupinske športe; glede na spol, kulturno pripadnost, starostne kategorije in kakovost športnikov. Pri vrednotenju športa so se pokazale pomembne razlike glede na spol, ki se danes kažejo kot bolj ali manj pomembne le v določenem delu vrednot (Černohorski, Tušak in Šugman, 2002). Morda so razlike v vrednotah vse manjše, saj se tudi razlika v športni dejavnosti med spoloma zmanjšuje (Klostermann in Nagel, 2014). V sodobnem športu se ne glede na spol vse bolj poudarja individualni pristop v procesu treniranja in tekmovalnosti. Šport kot del kulture življenja je vsebinsko precej raznovrsten (Jošt, 2011). Po svetu je veliko športnih zvrsti, iz katerih se razvijajo posamezne športne panoge, te pa sestavljajo jedro organizacijske kulture športa. Kultura športa je močno določena s specifikami posameznih športnih panog, v okviru katerih se oblikujejo posebne sub-

kulture športa (Swartz in Bilsky, 1987). Te se domnevno lahko razlikujejo tudi v temeljnih športnih vrednotah (Fischer in Poortinga, 2012). Seveda so razlike v vrednotah lahko tudi v okviru iste športne panoge (Kolt, Kirkby in Bareli, 1999), ker se ta izvaja v različnih družbenih okoljih in kulturah. Vzroki za vrednotne razlike lahko tako izvirajo tudi pod vplivom različnih družbenokulturnih dejavnikov (Schwartz in Bardi, 2001). Tako sta Hastings in Kurth (1995) ugotovila, da so bili ameriški plavalci bolj tekmovalno usmerjeni kot kanadski. Znatni vpliv kulturnih razlik med Avstralijo, Kanado, Indijo, Kitajsko in Izraelom na vzroke za ukvarjanje s športno gimnastiko so ugotovili tudi Kolt, Kirkby in Bareli (1999). Na ukvarjanje s posamezno športno panogo lahko močno vplivajo socialni dejavniki, ti pa lahko pomembno vplivajo na strukturo vrednot posameznika (Kahle, 1996). Nekateri športi so preprosto dragi in za številne še tako nadarjene športnike nedostopni (Tomij, Olex-Zarychta in Mynarski, 2012). V športu vrednote vplivajo na stališča posameznika in so povezane z razlogi (motivi), zaradi katerih se posamezniki ukvarjajo z določeno dejavnostjo. Ti razlogi so vsaj hipotetično lahko različni glede na posamezno športno panogo. Na podlagi tega bi lahko predpostavili, da se v okviru posameznih športnih panog oblikujejo specifične konfiguracije vrednot športa. Te so lahko zaradi specifik športnih panog neodvisne in nepovezane, lahko pa so zaradi narave športa tudi povezane in univerzalne. Vrednote so temelj za uspešno delovanje posameznika in družbe v športu. Če želimo biti uspešni pri vrednotni socializaciji športa, jih moramo najprej poznati, kajti le to po Petroviću (1981) omogoča uspešno strokovno pedagoško in trenersko delo na ravni posameznika v športu. Namen pričujoče raziskave je bil ugotoviti povezanost izbranih vrednotnih trditev v tenisu in smučarskih skokih. S tem bo mogoče pridobiti uvid v konfiguracijo strukture vrednotnih trditev v dveh precej priljubljenih in uspešnih športnih panogah v Sloveniji. Spoznanje strukture vrednot bo omogočilo ugotoviti določena vrednotna stališča in prepričanja, ki so pomembna za kakovostno delo športnih pedagogov oziroma trenerjev. Kot je zapisal Peditček (1970), je trenersko poslanstvo tudi in predvsem oblikovanje športnikovih stališč in prepričanj. To je lahko za športnikov razvoj še pomembnejše kot le poudarjeno razvijanje športnikovega nefiziološkega aparata. To sta v svoji monografiji poudarila tudi Kajtna in Tušak (2007), ki opozarjata na

spremenljivost stališč in na zmožnost ter potrebo njihovega preoblikovanja v trenažnem procesu.

Metode

V raziskavo so bili vključeni smučarji skakalci in skakalke v letu 2015 ($n = 134$), stari od 12 do 28 let, ki so bili vključeni v redni tekmovalni in trenažni proces in so prihajali iz 20 slovenskih klubov. Vzorec tekmovalcev in tekmovalk v tenisu ($n = 75$) je v letu 2017 obsegal 42 igralcev tenisa, starih od 13 do 44 let, in 33 igralk tenisa, starih od 13 do 24 let. Podatki so bili pridobljeni s pisnim anketnim vprašalnikom, ki je obsegal 68 vrednotnih trditev. Vsaka vrednotna trditev je vsebovala specifičen razlog za ukvarjanje posameznikov s športno dejavnostjo. Anketiranci so ocenjevali pomembnost posamezne trditve glede na njihovo osebno preferenco. Za vsako vrednotno trditev so imeli na voljo ocenjevalno lestvico Likertovega tipa z ocenami od 1 do 5. Pri tem je ocena 1 pomenila povsem nizko in nepomembno trditev, ocena 5 pa zelo visoko in pomembno vrednotno trditev. Anketiranci so se v raziskavo vključili prostovoljno ter so bili predhodno pisno obveščeni o namenu in poteku raziskave. Podatki so bili obdelani s statističnim paketom SPSS. Izračunani sta bili aritmetična sredina in standardna deviacija kriterijskih spremenljivk. Pri vsaki osnovni povprečni vrednosti vrednotne trditve obeh kriterijskih spremenljivk je bil določen njen rang. Prikazane so tudi razlike v rangih za vsako vrednotno trditev.

Rezultati

V Tabeli 1 so prikazani rezultati ranga izbranih posamičnih vrednot v tenisu in smučarskih skokih.

Razprava

Korelacija med vrednotami v tenisu in smučarskih skokih (Tabela 2) je bila visoka ($r = .90$) in statistično značilna ($p < 0,01$). Tako visoka korelacija je bila hipotetično nepričakovana, saj se po naravi športni dejavnosti smučarski skoki in tenis med seboj precej razlikujeta. Smučarski skoki so večinoma zimska športna panoga, ki je skoraj v celoti tekmovalno usmerjena. Tenis sodi med športne zvrsti, ki se lahko poleg tekmovalne usmerjenosti izvajajo tudi v okviru športne rekreacije. Zaradi svoje športnorekreativne komponente je tenis med

Tabela 1
Rang posameznih vrednot v tenisu in smučarskih skokih

Vrednotna trditev	Smučarski skoki			Tenis			Razlika M
	M	SD	R	M	SD	R	
1. Rad zmagujem.	4,2	0,8	15	4,7	0,5	1	0,5
2. S športom bi rad dosegel športne uspehe.	4,3	0,8	9	4,6	0,7	2	0,3
3. S športom bi rad napredoval na višjo raven uspešnosti.	4,2	0,8	16	4,6	0,6	4	0,4
4. Šport mi pomeni večjo kvaliteto življenja.	4,4	0,8	8	4,6	0,7	3	0,2
5. S športom lažje skrbim za zdravje.	4,5	0,6	2	4,5	0,7	5	0,0
6. Rad delam tisto, v čemer sem dober.	4,4	0,7	6	4,5	0,7	6	0,1
7. Rad imam potovanja na treninge in tekmovanja.	4,2	0,8	20	4,5	0,7	7	0,3
8. V športu bi se rad naučil novih stvari.	4,2	0,7	17	4,4	0,7	8	0,2
9. S športom razvijam gibalne sposobnosti.	4,5	0,6	3	4,4	0,7	9	0,1
10. V športu so mi všeč treningi.	4,3	0,8	12	4,4	0,7	12	0,1
11. Ukvarjanje s športom mi nudi užitek.	4,5	0,7	4	4,4	0,7	17	0,1
12. Šport mi nudi zabavo.	4,1	0,8	24	4,3	0,9	11	0,2
13. V športu me privlači fair play.	4,2	0,9	19	4,2	0,8	10	0,0
14. S športom si razvijam delovne sposobnosti.	4,1	0,8	25	4,2	0,8	16	0,1
15. Šport me privlači zaradi lastnega aktivnega sodelovanja.	4,2	0,8	22	4,2	0,8	14	0,0
16. S športom razvijam osebnost.	4,2	0,7	21	4,2	0,9	13	0,0
17. S športom bi rad izboljšal svoje spretnosti.	4,4	0,6	7	4,2	1,0	15	0,2
18. Šport mi pomeni izziv.	4,4	0,7	5	4,1	1,1	18	0,3
19. V športu mi je všeč, da na koristen način preživljam prosti čas.	4,3	0,7	10	4,1	0,8	23	0,2
20. V športu me privlači občutek, da utrjujem svojo samozavest.	4,3	0,7	11	4,1	1,0	20	0,2
21. Šport mi omogoča spoznavanje novih prijateljev.	4,1	0,8	28	4,1	0,9	29	0,0
22. Šport mi omogoča, da se sprostim.	4,3	0,7	13	4,0	0,9	24	0,3
23. Šport mi nudi notranje zadovoljstvo, pomiritev.	4,2	0,8	18	4,0	1,0	25	0,2
24. Ukvarjanje s športom mi nudi mir.	4,3	0,7	14	4,0	1,0	26	0,3
25. V športu imam rad trenerje.	3,9	1,0	37	4,0	0,9	22	0,1
26. Šport me privlači zaradi tekmovalnosti.	3,6	1,0	47	4,0	0,9	21	0,4
27. V športu mi je všeč njegova nepredvidljivost.	4,0	0,8	33	4,0	0,9	28	0,0
28. Šport me privlači zaradi dinamičnosti.	4,1	0,8	27	4,0	1,0	32	0,1
29. V športu me privlači njegova atraktivnost.	4,1	0,8	24	4,0	1,1	30	0,1
30. Šport mi pomaga razvijati delovne navade.	4,1	0,9	29	4,0	1,0	34	0,1
31. V športu me privlačijo razburljivi dogodki.	4,0	0,9	34	4,0	0,9	31	0,0
32. Moji uspehi v športu mi pomagajo premagovati vsakdanje težave.	3,9	0,9	35	4,0	0,8	27	0,1
33. S pomočjo športa bi rad postal fit.	3,7	1,1	41	3,9	1,1	33	0,2
34. S športom se ukvarjam zato, ker bi rad razvil telo.	3,9	1,0	36	3,9	1,1	19	0,0
35. Šport me privlači zaradi novosti.	3,8	1,0	39	3,8	1,0	37	0,0
36. Za razvoj športa je pomembno širjenje olimpijske ideje in olimpijskega gibanja.	4,0	0,9	30	3,8	1,2	35	0,2
37. V športu mi je všeč moštveni duh.	4,0	0,9	32	3,8	1,1	38	0,2
38. V športu me privlači poznavanje življenja drugih športnikov.	3,7	1,1	42	3,8	1,1	43	0,1
39. V športu mi je všeč, da uporabljam športno opremo.	4,0	0,9	31	3,7	1,1	36	0,3
40. V športu me privlači pripadnost športnemu kolektivu.	3,7	0,9	40	3,7	1,2	41	0,0
41. Šport mi nudi varnost in ohranjanje obrambnih sposobnosti.	3,4	1,1	52	3,6	1,1	53	0,2
42. Rad imam skupinsko delo.	3,8	1,0	38	3,6	1,3	44	0,2
43. Za razvoj športa je pomembna raven splošne kulture.	3,6	1,0	46	3,5	1,2	40	0,1
44. S športom se ukvarjam zaradi znanja o športu.	3,5	1,1	48	3,5	1,1	39	0,0

Vrednotna trditev	Smučarski skoki			Tenis			Razlika M
	M	SD	R	M	SD	R	
45. S športom se ukvarjam zaradi ugodja.	3,7	1,0	43	3,5	1,3	46	0,2
46. Všeč mi je, če se znebam odvečne energije.	4,1	0,8	25	3,5	1,2	42	0,6
47. V športu mi je všeč, da me ljudje opazijo.	3,4	1,1	53	3,5	1,2	47	0,1
48. V športu mi je všeč, če sem priljubljen.	3,3	1,1	56	3,4	1,1	45	0,1
49. Šport mi omogoča, da se počutim pomembnega.	3,3	1,0	55	3,4	1,3	49	0,1
50. V športu me privlači sodobnost in kvaliteta športnih objektov in vadbenih površin.	3,6	1,0	44	3,4	1,2	48	0,2
51. V športu me privlači negotovost športnega dosežka.	3,5	1,0	49	3,3	1,2	51	0,2
52. V športu me privlači lepota izražanja gibanja.	3,6	1,0	45	3,3	1,2	50	0,3
53. S športom se uveljavim v družbi.	3,5	1,1	50	3,2	1,3	52	0,3
54. S športom se ukvarjam zaradi igrivosti.	3,5	1,1	51	3,2	1,1	57	0,3
55. V športu me privlači športno zvezdnitvo.	2,9	1,3	63	3,2	1,2	55	0,3
56. Šport (tenis, skoke) imam rad.	4,6	0,7	1	3,0	1,4	59	1,6
57. Šport me privlači zaradi estetskega videza.	3,2	1,1	57	3,1	1,2	54	0,1
58. V športu me privlači pridobivanje denarja, materialnih dobrin in nagrad.	2,9	1,1	62	3,1	1,3	56	0,2
59. Za šport je pomembno etično in strokovno poročanje medijev.	3,4	1,2	54	3,0	1,5	60	0,4
60. S športom se ukvarjam zaradi premoči nad tekmečem.	3,1	1,1	59	2,9	1,1	58	0,2
61. S športom sem se začel ukvarjati zaradi privrženosti nekemu klubu oz. športniku.	3,0	1,4	60	2,7	1,4	61	0,3
62. S športom se ukvarjam zaradi uspehov slovenskih športnikov.	3,2	1,2	58	2,5	1,3	62	0,7
63. S športom se ukvarjam zaradi medijske odmevnosti.	2,8	1,3	64	2,4	1,2	64	0,4
64. S športom se ukvarjam, ker sem rad zdoma.	3,0	1,2	61	2,3	1,4	63	0,7
65. S športom se ukvarjam zaradi pridobivanja politične moči.	2,4	1,2	65	2,2	1,4	65	0,2
66. S športom se ukvarjam, ker nimam kaj drugega početi.	2,4	1,4	66	2,0	1,3	66	0,4
67. S športom se ukvarjam, ker se z njim ukvarja večina prijateljev.	2,4	1,4	67	1,7	1,1	67	0,7
68. S športom se ukvarjam, ker tako želijo starši in prijatelji.	2,0	1,4	68	1,3	0,8	68	0,7

	M	SD	t	Sig. (2-tailed)
VREDNOTE SKOKI	3,66	,72	41,7	,000
VREDNOTE TENIS	3,77	,58	53,1	,000
RAZLIKA RANG	0,23	,24		

Slika 1. Analiza povprečnih vrednosti in standardnih odklonov obeh kriterijskih spremenljivk in njunih razlik v rang

najbolj priljubljenimi športnorekreativnimi zvrstmi. V raziskavo so bili vključeni samo športniki, ki so se s smučarskimi skoki in tenisom ukvarjali tekmovalno. V ospredje svoje športne dejavnosti so postavili interes po doseganju ustreznega tekmovalnega dosežka. V tem pogledu so bili interesi igralcev tenisa in smučarjev skakalcev precej sorodni.

Na splošno so bile ocene vrednotnih trditev (Slika 1) višje v tenisu (3,77) kot v smučarskih skokih (3,66). Absolutna razlika med ocenama aritmetičnih sredin je bila sicer nizka (0,11), kar kaže na precej podobno splošno povprečno oceno vrednotnih trditev. Celotna variabilnost vrednotnih trditev pri obeh športnih panogah je bila kar izrazita. Visoka variabilnost vrednotnih trditev v smučarskih skokih je glede na ugotovitve raziskave Umerjeve, Ulagove in Jošta (2012) že kar tradicionalna. Razlika v povprečnih vrednostih vrednotnih trditev med obema kriterijskima spremenljivkama je bila nizka (Mean = 0,23, SD = 0,24), pri čemer je prevladovalo število ničelnih razlik. Največja

Tabela 2
Korelacija med vrednotami v smučarskih skokih in tenisu
Correlations

		VREDNOTE SKOKI	VREDNOTE TENIS
VREDNOTE SKOKI	Pearson Correlation	1	,901(**)
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	68	68
VREDNOTE TENIS	Pearson Correlation	,901(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	68	68

** Korelacija je statistično pomembna pri stopnji tveganja 0,01 (dvostranska).

razlika (1,6) je nastala pri vrednotni trditvi »Tenis oziroma smučarske skoke imam rad«. Smučarji skakalci (Tabela 1) so izrazili precej višjo povprečno oceno (4,6) kot igralke in igralci tenisa (3,0). Pri smučarjih skakalcih je bila to najvišja ocena, pri teniških igralcih pa je bila uvrščena po rangi na 59. mesto. Morda so smučarski skoki res nekoliko specifična športna zvrst, ki terja malo drugačen odnos do te panoge. Smučarski skoki so precej adrenalinska športna zvrst, pri kateri vsak skok pomeni posebno doživetje in terja tudi posebno psihično pripravo. Skoki na največjih skakalnicah in letalnicah so vedno enkratno gibalno doživetje, hkrati pa tudi gibanje z velikim tveganjem. Napake pri izvedbi skoka lahko povzročijo velike težave in tudi poškodbe. Ko se na letalnici spustiš, ne moreš kar izstopiti. Tudi če bi želel, to terja od skakalca izredne gibalne spretnosti in sposobnosti ob precej večjem tveganju, kot je prisotno ob normalni izvedbi skoka. Poleteti na letalnici že samo po sebi pomeni izredno zahtevno gibalno nalogo, ki poleg visoke stopnje gibalnih sposobnosti terja tudi visoko stopnjo psihološke pripravljenosti. Če skokov nimaš rad in ti to ne pomeni vsakokratnega novega resnega izziva, je bolje, da se s tem športom ne ukvarjaš. Na letalnicah lahko nastopijo le dobro pripravljeni odrasli smučarji skakalci z večletnimi izkušnjami. Pri tenisu je igralni prostor enak za vse igralke in igralce. Igra je prijazna z vidika gibalnih sposobnosti, tehnike in taktike ter jo lahko varno izvajajo igralke in igralci različne starosti in kakovosti. Medtem ko pri skokih ob vsaki ponovitvi pravzaprav sam odločaš o gibalnem vzorcu glede na razmere na skakalnici, je igralec tenisa na vsaki tekmi prisiljen izvesti svojega priučenega gibalnega vzorca nenehno prilagajati tudi nasprotniku, in ne le razmeram na tekmovališču. Zato tenis prav tako zahteva izredno dobro psihično

pripravljenost. Posamezne tekme lahko trajajo več ur, rezultat je do zadnje dosežene točke negotov. Tekmovalci so v času poletne sezone največkrat izpostavljeni izredno zahtevnim klimatskim razmeram in temperaturi, ki je na igriščih z umetno podlago izredno visoka. Teniški igralci so podvrženi precejšnjemu stresu in dodatnim obremenitvam tudi zaradi celoletnih potovanj na turnirje na vseh pet celin, kar je za mlajše, neuveljavljene tekmovalce velik finančni zalogaj. Smučarji skakalci so na tekmovalnih in pripravih v tujini manj časa in prav gotovo jim to pomeni ugoden dodatni motiv za izvajanje športne dejavnosti. Pri tem imajo skakalci v največji meri tudi pokrite stroške tekmovalnih in priprav. V tenisu je udeležba na tekmovalnih predvsem individualne narave, zato je finančno breme praviloma na tekmovalcih in njihovih družinah, in ne na nacionalnih panožnih zvezah. Prav gotovo se to kaže tudi v precejšnji razliki (0,7) med skakalci in teniški igralci pri povprečni oceni vrednotne trditve »Športom se visoko stopnjo psihološke pripravljenosti. Slovenski tekmovalci in tekmovalke zaradi velikega števila profesionalnih igralcev na svetovni ravni (3873) in majhne baze, ki jo lahko ponudi naša država, težko dosegajo vrhunske rezultate v svetovnem merilu. Profesionalni tenis zahteva prisotnost na tekmovalnih in s tem visoko tekmovalno raven celotno koledarsko leto, ker med poletno in zimsko sezono ni prehoda; te se čedalje bolj uveljavlja tudi v mlajših kategorijah. S smučarskimi skoki se na svetu ukvarja približno 10.000 športnikov, tenis pa je igra, ki po oceni Mednarodne teniške zveze (ITF, 2019) na svetovni ravni vključuje 87 milijonov igralcev, kar pomeni 1,17 % svetovne populacije. Smučarji skakalci radi igrajo tenis kot svojo dopolnilno športno dejavnost, ki jih sprošča, ob kateri se lahko družijo in ki jim omogoča širok razvoj gi-

balnih spretnosti in sposobnosti. Predvidoma le redki teniški igralci poskusijo izvesti smučarski skok. To je povsem razumljivo in odraža pestrost narave športnih zvrsti, ki se med seboj lahko izjemno razlikujejo. In taka izjemna razlika je tudi med tenisom in smučarskimi skoki. Pri trditvi »Šport imam rad« je v ozadju »apolonski« tip vrednotenja, izpolnjenega s čustveno-socialnim pomenom. Pri skakalcih gre za izražanje visokega osebnega odnosa do športa oziroma smučarskih skokov, morda celo za »ljubezen« do te športne zvrsti. Ljubezen do športa predstavlja temeljno vrednoto, ki po Lupkinu (1983) omogoča visoko »samoizpolnitev« človeka v športu.

Igralci in igralke tenisa so svojo tekmovalno usmerjenost in željo po zmagi (»Rad zmagujem«) postavili kot najvišje ocenjeno vrednotno trditev s povprečno oceno 4,7. Smučarji skakalci, ki se s to športno zvrstjo ukvarjajo izključno tekmovalno, so to trditev sicer ocenili nadpovprečno visoko (4,2), vendar je bila ocena po rangi šele na 15. mestu. Trditev »Rad zmagujem« sodi med dionizične vrednote potenčnega tipa. Vrednota temelji na tekmovalnosti, ki je v tekmovalnem športu prav gotovo pomembna ciljna sestavina tekmovalne uspešnosti športnikov. Za najvišjo vrednoto sta bili uvrščeni vrednoti, ki sta z njo v tesni vsebinski povezanosti. Prva je bila vrednota »Športom bi rad dosegel športne uspehe« in druga »Športom bi rad napredoval na višjo raven uspešnosti«.

Vzorec anketirancev v tenisu je vključeval zgolj tekmovalno usmerjene igralce tenisa. Njihova razvojna pot je precej odvisna od tekmovalne uspešnosti. To se nakazuje že v otroških kategorijah ter vse bolj stopnjuje v mladinskem in članskem tekmovalnem tenisu. Tekmovalno neuspešni igralci tenisa ne morejo pridobiti ustrezne finančne podpore, ta pa je pri tekmovalnem tenisu zelo pomembna. V tenisu je zmaga pomembna za ohranjanje in razvoj tekmovalne uspešnosti. Tekmovalni poraz predstavlja izpad iz tekmovalnega sistema, kar dolgoročno privede do prenehanja ukvarjanja s tekmovalnim tenisom. Seveda je težnja po tekmovalni uspešnosti v tekmovalnem športu povsem naravna. Vendar je potenciranje tega kriterija lahko sporno pri najmlajših športnikih v otroških tekmovalnih kategorijah. Pomembno je, da se predvsem v mlajših kategorijah razvijajo tekmovalni sistemi, ki mladim športnikom omogočajo

več igre in igralnih izkušenj. V tem duhu bi morali delovati tudi trenerji mladih teniških igralcev. Precej nizko rangiranje trditve »S športom se ukvarjam zaradi igrivosti« morda nakazuje na preveliko usmerjenost anketirancev k tekmovalni uspešnosti, kar jih lahko ob morebitnem neuspehu vodi v preveliko osebno razočaranje in svojevrstno alienacijo od temeljnih vrednot športa v otroških in mladinskih kategorijah (Filipič Jeras, 2020). Pogosto se posamezni talenti razvijajo na daljši poti in na daljši časovni komponenti potrebnega trenažnega procesa. Žal se zaradi previsoke tekmovalne usmerjenosti, ki je posledica nekaterih neizogibnih dejavnikov (široka baza v svetovnem merilu, veliko število turnirjev na letni ravni, zahtevne tekmovalne razmere, visok finančni vložek ...), talenti mnogokrat izgubijo in predčasno končajo tekmovalno pot, a bi morda ob primernejšem pristopu lahko postali vrhunski teniški igralci in igralke. Po Petroviću (Petrović in Doupona, 1996) bo vrhunske rezultate lažje dosegel športnik, ki je sposoben ustvarjalnosti, v okviru katere se kot bistvena kaže igra, igrivost. Zato bi morala biti pomembna sestavina treniranja tudi igra oz. igrivost, še zlasti pri mlajših športnikih. Prevelika tekmovalna usmerjenost pri mlajših igralcih lahko z vidika dolgoročnega kakovostnega razvoja mladih talentov pomeni negativni trend v njihovem razvoju. Namesto da bi se trenerji ukvarjali z dolgoročnim načrtnim razvojem najpomembnejših vzročnih dejavnikov tekmovalne uspešnosti, se nenehno pretirano ukvarjajo samo s tekmovalno uspešnostjo, ki se pač vedno kaže v trenutni tekmovalni zmogljivosti. Vrhunska tekmovalna uspešnost je razvojno naravnana in je lahko dolgoročno uspešna le, če bodo športniki uspešno razvili vse pomembne dejavnike, ki vplivajo na tekmovalno uspešnost. V verigi teh dejavnikov so vedno tudi šibki členi in prav ti omejujejo uspešen dolgoročni razvoj. Trenerji lahko včasih zaradi tekmovalnega pritiska in visokih pričakovanj zavestno ali nezavedno spregledajo pomen teh šibkih členov. Žal pa veriga členov tekmovalne uspešnosti vedno počni pri šibkih členih. Previsoka tekmovalna usmerjenost lahko povzroči visoko raven psihološkega stresa in napetosti, kar privede do strahu pred tekmovanjem, ta pa zavira osebni razvoj športnika. Kaže, da je »tekmovalnost« pri teniških igralcih precej individualno pogojena vrednota. Vrednoti »S športom se ukvarjam zaradi uspehov slovenskih športnikov« in »S športom sem se začel ukvarjati zaradi privrženosti nekemu

klubu ali športniku« sta bili ocenjeni precej nizko, kar kaže, da najboljše slovenske igralce tenisa zanima večinoma njihova tekmovalna uspešnost, ne pa uspešnost kluba, zveze in podobno.

Rezultati raziskave so pokazali, da so smučarjem skakalcem bolj pomembne vrednote športa, ki po Musku (2000) sodijo med vrednote apolonskega tipa, povezane s prevladujočo intrinzično motivacijo (»Šport imam rad«; »Skrb za zdravje«; »Razvoj gibalnih sposobnosti«; »Užitek«; »Izziv«; »Rad delam tisto, v čemer sem dober«; »Razvoj spretnosti in veščin«; »Višja kakovost življenja«; »Koristno preživljanje prostega časa«; »Rad treniram«; »Utrjevanje samozavesti«; »Sprostitev«; »Osebni mir«). Ugotovljena konfiguracija pomembnosti vrednot je zanimiva, ker so navedene vrednote na splošno bolj pomembne pri ženskah kot moških (McCarthy, 1994). Omenjene vrednote sestavljajo jedro humanističnih vrednot (Rokeach, 1973). Ker so smučarski skoki tipično tekmovalno usmerjena športna panoga, so rezultati najvišje ocenjenih vrednotnih trditve nekoliko presenetljivi in nepričakovani. Po drugi strani so prav najvišje ocenjene vrednote tiste, ki smučarske skoke že kar tradicionalno ohranjajo med najbolj priljubljenimi športnimi panogami v Sloveniji (Križaj, Ulaga, Vodičar in Jošt, 2018). Kombinacija vrednot, povezanih s tekmovalno uspešnostjo in intrinzično motivacijo športnikov, je tista, ki vsako leto privablja v smučarske skoke nove mlade športnike ter prek njih številne družine in prijatelje. Prevladujoče notranje osebne vrednote tudi niso odvisne od spreminjajočih se družbenih, ekonomskih in finančnih razmer, kar odpira smučarskim skokom v Sloveniji lepo prihodnost.

Seveda so tudi smučarji skakalci visoko ocenili vrednotni trditvi »Želja po dokazovanju z uspehi« in »Rad zmagujem«. Vzorec smučarjev skakalcev je vključeval skupino tekmovalno usmerjenih športnikov v tipično tekmovalni športni panogi. Na splošno v vrhunskem tekmovalnem športu omenjeni vrednoti prevladujeta precej bolj kot v rekreativni športni dejavnosti (Mielke in Bahlke, 1995).

Anketiranci so tako v tenisu kot smučarskih skokih visoko ocenili vrednotne trditve, ki na splošno pozitivno vplivajo na razvoj športne kulture: »Šport mi pomeni večjo kvaliteto življenja«; »S športom lažje skrbim za zdravje«; »Rad imam potovanja na treninge in tekmovanja«; »V športu so mi všeč treningi«; »Ukvarjanje s športom mi nudi

užitek«; »Šport mi nudi zabavo« in »Razvoj gibalnih sposobnosti«. S teleološkega vidika je športna dejavnost predvsem usmerjena na razvoj in ohranjanje človekovih psihofizičnih sposobnosti. To ugotovitev navajata tudi Guedes in Netto (2013), ko sta na vzorcu mladih brazilskih športnikov ugotovila prevlado pomembnosti vrednot, povezanih z razvojem motoričnih spretnosti in fitnesa.

Nižje na ocenjevalni lestvici so bile v obeh panogah razvrščene vrednote: »S športom se ukvarjam, ker se z njim ukvarja večina prijateljev«; in »S športom se ukvarjam, ker nimam kaj drugega početi« (*S športom se ukvarjam zaradi staršev«; »S športom se ukvarjam zaradi prijateljev«; »Nimam kaj drugega početi«; »Politična moč«; »Medijska odmevnost športa«; »Športno zvezdnitvo«; »Pridobivanje denarja in nagrad«; »Rad sem zdoma«; »Privrženost klubu«; »Premoč nad tekmece«; »Privlačnost uspehov«*). Glede na te vrednote bi lahko sklepali, da se športniki odločajo za *športno dejavnost v veliki meri neodvisno* od staršev in okolice ter da je ta korak bolj individualno osebno motiviran.

Kot najmanj pomembne so anketiranci ocenili vrednotne trditve: »medijska odmevnost«, »pridobivanje denarja« in »pridobivanje politične moči«. To so vrednote dionizičnega tipa, ki imajo v športu na splošno bolj negativen prizvok. Lahko pa imajo te vrednote, zlasti pri starejših tekmovalcih, pomembno vlogo pri oblikovanju njihove motivacijske strukture. Danes je vrhunski šport tudi poklicna dejavnost športnikov, ki močno zaznamuje njihov osebni, socialni in družbeni status. Znani so primeri vrhunskih športnikov, ki so vstopili v svet politike prav zaradi svoje športne prepoznavnosti. Po Maksu in Mateju Tušku (2001) se vrednotni sistem vrhunškega športnika v njegovi karieri spreminja. Na začetku športne poti, v otroštvu, so vrednote mladih športnikov močno pod vplivom staršev in trenerja. Pozneje, z vstopom v obdobje adolescence, postanejo pomembne tiste vrednote, ki so tipične za mladostnike. Ob doseganju vrhunskih rezultatov in ob prvih večjih materialnih nagradah se vrednotni sistem običajno znova spremeni. Na vrednote športnikov lahko močno vplivajo njihovi trenerji, ki lahko določene vrednote pri športnikih tudi prevrednotijo. Trener je zato tudi strokovnjak, ki ga mora za uspešno poklicno delovanje odlikovati sposobnost za psihološko in socialno vodenje športnikov (Jošt in Vodičar, 2014). Športna dejavnost

vrhunskih športnikov je praviloma tudi njihova poklicna dejavnost, od katere postanejo vse bolj odvisni. Športna kariera je le del življenjske poklicne dejavnosti in športniki si želijo zagotoviti dostojen poklicni in socialni status. V tenisu je možnost zaslužka neprimerno večja kot v smučarskih skokih. Na najvišji ravni tekmovalnj v tenisu lahko posamezni igralec ali igralka na enem teniškem turnirju zasluži več kot najboljši smučarji skakalci v celotni karieri. Igralci tenisa so med najboljše plačanimi športniki na svetu, medtem ko smučarji skakalci sodijo med nižje plačane športnike. Najbolje plačani teniški igralci in igralka imajo finančne zasluške, o katerih lahko najuspešnejši kulturniki, znanstveniki, zdravniki, učitelji in drugi poklicni delavci le sanjajo. Prav gotovo je zato v tekmovalnem tenisu precej bolj realno spoznanje, da je mogoče v tem športu tudi dobro zaslužiti in si ustvariti finančno uspešno kariero ali vsaj delno povrniti sredstva, ki so bila vložena do vstopa v člansko kategorijo. Številni slovenski teniški igralci si ob zaključku profesionalne športne kariere z nastopi v ligaških tekmovalnih predvsem v tujini, tudi v veteranskih kategorijah, lahko ustvarijo nekaj dodatnih finančnih sredstev.

V Sloveniji imajo smučarski skoki zelo visoko tekmovalno uspešnost, javno priljubljenost, precej široko bazo mladih športnikov in športnic in vse kakovostnejši sistem treniranja najboljših tekmovalk in tekmovalcev. Kljub visokim tekmovalnim dosežkom imajo športnice in športniki smučarske skoke predvsem radi in cenijo humanistično intrižne vrednote športa, kot so ljubezen do športa, skrb za zdravje, prijateljstvo, družanje ter možnost za potovanja in spoznavanje sveta. Prav gotovo so te vrednote pomembne za veliko tekmovalno uspešnost vseh slovenskih športnikov v različnih športnih panogah. Te v športnikih, če povzamemo misli Muska in Pečjaka (1997), vzbujajo splošne ideale in cilje ter sestavljajo jedro njihovega motiviranega obnašanja v športu. Športna dejavnost preprosto vključuje široko paleto kategorij raznovrstnih vrednot, ki pa potem v celoti pomembno oblikujejo vzorec nacionalne kulture in identitete športa ter vodijo športnike k dobremu delovanju in ravnanju. V »dobrem« pa se po Trstenjaku (1988) »rojevajo upanja, življenjska energija, zrcalijo čudeži, premagujejo strahovi« ter na koncu dosega vrhunski dosežki in ustvarjalnost. Zdi se, da vrhunski dosežki slovenskih športnikov nekako ustvarjajo svojevrstno slovensko športno dušo in z njo povezano klimo. Ta se z ravni

posamezne športne panoge prelija v univerzalno splošno narodno športno klimo, ki potem povratno daje nov zagon vsem športnikom ne glede na športno panogo. Športni ljubitelji in navijači znajo spoštovati in ovrednotiti vrhunsko športno uspešnost in ustvarjalnost in športniki to občutijo na tekmovalnih, ko jih gledalci napolnijo s posebno duhovno energijo; ta jim potem pomaga pri osvajanju kolajn na najvišji ravni tekmovalnj vključno z olimpijskimi igrami. Negovanje temeljnih univerzalnih vrednot športa je tako ključno za ohranjanje in razvoj kulture slovenskega športa, saj so te vrednote njena bistvena latentna sila, ki vedno znova poraja nove vrhunske športnike – ti pa na najboljši možni način predstavljajo in promovirajo Slovenijo na svetovni ravni kulture športa.

Na podlagi rezultatov raziskave je mogoče oblikovati naslednje ključne ugotovitve:

- Povezanost ocen vrednotnih trditev v tenisu in smučarskih skokih je bila visoka in statistično značilna. V obeh priljubljenih slovenskih športnih panogah se oblikuje precej podobna konfiguracija strukture vrednot športa. To je prav gotovo odraz visoke ravni dokaj univerzalne slovenske kulture športa in z njo povezanih vrednot. V Sloveniji imamo številne tekmovalne športne panoge, v katerih so slovenski športniki uspešni tudi na svetovni ravni. V slovenski športni javnosti so vsi ti uspehi deležni visoke nacionalne odmevnosti in podpore športnih privrženecv ne glede na to, v kateri športni panogi so doseženi.
- Prevlada ocen vrednotnih trditev tekmovalne usmerjenosti v tenisu in smučarskih skokih se zdi povsem pričakovana in razumljiva. Te vrednote močno vplivajo na motivacijo športnikov, ki je nujno potrebna, da lahko športniki premagujejo visoke tekmovalne in trenažne obremenitve. Nizek tekmovalni dosežek lahko že pri mlajših športnikih pomeni hiter konec tekmovalne kariere. Trenerji mlajših skakalcev in teniških igralcev bi zato morali pri dolgoročni vzgoji športnikov delovati bolj pedagoško v smislu zniževanja pomena tekmovalnega dosežka. Za doseg takega cilja bi bilo treba primerno izobraziti tudi starše, predvsem pri teniških igralcih, saj imajo ti zaradi precejšnjega finančnega vložka mnogokrat previsoka pričakovanja in prevelik vpliv na trenažni proces predvsem v mlajših kategorijah. Manj stresnih situacij za mlade športnike dolgoročno lahko pomeni bolj ustvarjalen in kakovosten vadbeni proces, ki re-

snično lahko vodi k doseganju najvišjih tekmovalnih dosežkov.

- V okviru celostne strukture vrednotnih trditev je bila tako v tenisu kot smučarskih skokih ugotovljena velika razlika povprečnih ocen pomembnosti posameznih vrednotnih trditev. To pomeni, da so v tenisu in smučarskih skokih na splošno hipotetično manj in bolj pomembne vrednote, ki vplivajo na ukvarjanje tekmovalcev s posamezno športno panogo. Za pedagoško strokovno delo trenerjev v športu je pomembno spoznanje o diferenciranem pomenu izbranih vrednot, ki vplivajo na kulturo športa oziroma športne panoge. Ta spoznanja trenerjem omogočajo bolj uspešno socializacijo trenažnega procesa, ki seveda v prvi vrsti vključuje področje vrednot in z njimi povezano psihološko delovanje športnikov.

Na podlagi rezultatov raziskovalne študije bi lahko hipotetično predpostavili precej enotno manifestacijo temeljnih vrednot športa v slovenski kulturi športa. Športni zvrsti tenis in smučarski skoki, ki sta sicer po svoji naravi precej različni, sta to potrdili. Za bolj verodostojno potrditev omenjene hipoteze bi morali izvesti podobno študijo na vzorcu večjega števila športnih panog, morda najprej tistih, ki so v Sloveniji najbolj priljubljene in tekmovalno uspešnejše na svetovni ravni. Slovenija je po številu državljanov majhna populacijska entiteta, po številu osvojenih kolajn na najvišjih tekmovalnih glede na število prebivalcev pa vedno v svetovnem vrhu. To odraža njeno visoko narodno pripadnost kulturi športa in njenim temeljnim humanističnim vrednotam, ki so, ko gre za šport, prav gotovo v precejšnji meri univerzalne in splošno veljavne v svetu. Te vrednote z vidika nadaljnje uspešnosti slovenskega športa niso samoumevne, v socializacijskem procesu v športu pa jih je treba nenehno skrbno razvijati in negovati.

Literatura

1. Barić, R., Vlašić, J. in CeciĆ Erpić, S. (2014). Goal orientation and intrinsic motivation for physical education: Does perceived competence matter? *Kinesiology: International Journal of Fundamental and Applied Kinesiology*, 46 (1); 117–126.
2. Bond, M. H. (1988). Finding universal dimensions of individual variation in multicultural studies of values: Rokeach and Chinese Value Surveys. *Journal of Personality and Soc. Psych.*, 55(6), 1009–1015.

3. Burkard, F. P., Kunzmann, P. in Wiedmann, F. (1997). *DTV Atlas filozofije*. Ljubljana, DZS.
4. Butt, S. D. (1987). Psychology of sport (The behavior, Motivation, Personality and Performance of Athletes). Second edition. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
5. Černohorski, B., Tušak, M. in Šugman, R. (2002). Motivational and value orientation in slovenian top sport, according to differences between sex and type of sport. *Kineziologija Slovenica* 8(2), 9–17.
6. Doupona Topič, M. in Petrovič, K. (2007). Šport in družba, sociološki vidiki. Ljubljana: Fakulteta za šport-Inštitut za šport.
7. Filipič Jeras, K. (2020). Vrednote slovenskih teniških igralcev. *Šport*, 68 (1/2), 101–107.
8. Fischer, R. in Poortinga, Y. H. (2012). Are cultural values the same as the values of individuals? An examination of similarities in personal, social and cultural value structures. *International Journal of Cross Cultural Management*, 12, 157–170.
9. Guedes, D. P. in Netto, J. E. (2013). Sport participation motives of young Brazilian athletes. *Perceptual and motor skills: exercise & sport*, 17(3), 742–759.
10. Hastings, W. D. in Kurth, B. S. (1995). Reasons for Participating in a serious Leisure Career: Comparison of Canadian and U.S. Masters Swimmers. *Int. Rev. For Soc. Of Sport* 30/1: 102–117.
11. Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly-Hills: Sage.
12. ITF Global Tennis Report 2019. Pridobljeno s <http://itf.uberflip.com/i/1169625-itf-global-tennis-report-2019-overview/0?>
13. Jošt, B. (2011). Nordijsko smučanje kot del kulture športa. *Šport*, 59 (3/4), 51–59.
14. Jošt, B. (2012). *Izbrani vidiki filozofije športa in tekmovalne priprave športnikov*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
15. Jošt, B. in Vodičar, J. (2014). Športni učitelj in trener. Ljubljana: Fakulteta za šport.
16. Jošt, B., Sila, B., Leskošek, B. in Močnik, R. (1998). *Poznavanje, priljubljenost in pomen športnih panog*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
17. Kahle, L. R. (1996). Social values and consumer behaviour: research from the list of Values. V C. Seligman, J. M. Olson and M. P. Zanna (ur.). *The psychology of values*, 135–152. Mahwah (New Jersey): Lawrence Erlbaum Associates.
18. Klostermann, C. in Nagel, S. (2014). Changes in German sport participation: Historical trends in individual sports. *International Review for the Sociology of Sport*, 49(5), 609–634.
19. Kluckhohn, C. (1951). Values and value-orientations in the theory of action. An exploration in definition and classification. In T. Parsons & E. A. Shils (Eds.), *Toward a general theory of action*. pp. 388–433. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
20. Kneller, G. F. (1965). *Educational Anthropology: An Introduction*. New York: John Wiley & Sons.
21. Kolt, S. G., Kirkby, J. R. in Bareli, M. (1999). A Cross Cultural Investigation of Reasons for Participation in Gymnastics. *Int. J. Sport Psychol.*, 30: 381–398.
22. Križaj, B., Ulaga, M., Vodičar, J. in Jošt, B. (2018). A comparison of the values of skijumpers. *Kinesiology Slovenica*, 24, 1:14–27.
23. Lee, J. M., Whitehead, J., Ntoumanis, N. in Hatzigeorgiadis, A. (2008). Relationships Among Values, Achievement Orientations, and Attitudes in Youth Sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 30: 588–610.
24. Lupkin, A. (1983). Sport and Human Values. *Journal of Popular Culture*, 16 (4): 4–10.
25. McCarthy, M. L. (1994). Patterns of Irish Sport Participation. *European Journal of Sport Management*, Vol. 1, Nr. 2.: 68–101.
26. Mielke, R. in Bahlke, S. (1995). Structure and preferences of fundamental values of young athletes. Do they differ from non-athletes and from young people with alternative leisure activities? *International Review for Sociology of Sport*, 30(3-4), 419–437.
27. Mohorič, I., Brenk, K. in Musek, J. (1986). Vrednote, življenjski cilji in odločitve in zadovoljenost temeljnih potreb. *Anthropos*, 1-2, 66–71.
28. Musek, J. (1991). Vrednote kot predmet psihološkega proučevanja. *Anthropos*, 1-3, 233–256.
29. Musek, J. (1993). The universe of human values: a structural and developmental hierarchy. *Studia Psychologica*, 35(4-5), 321–326.
30. Musek, J. (2000). *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Inštitut za teorijo osebnosti.
31. Musek, J. in Pečjak, V. (1997). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
32. Pediček, F. (1970). *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo* (3. del ŠPORT). Ljubljana: Mladinska knjiga.
33. Petrovič, K. (1981). *Sociologija telesne kulture*. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo.
34. Petrovič, K. in Doupona, M. (1996). *Sociologija športa*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
35. Proios, M., Doganis, G. in Athanailidis, I. (2004). Moral development and form of participation, type of sport and sport experience. *Perceptual and Motor Skills*, 99, 633–642.
36. Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
37. Schwartz, S. H. in Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of personality and Social Psychology*, 53(3), 550–562.
38. Schwartz, S. H. in Bardi, A. (2001). Value hierarchies across cultures. Taking a similarities perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(3), 268–290.
39. Schwartz, S. H. in Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (5), 878–891.
40. Tomik, R., Olex-Zarychta, D. in Mynarski, W. (2012). Social values of sport participation and their significance for youth attitudes towards physical education and sport. *Studies in Physical Culture and Tourism*, (19)2, 99–104.
41. Trstenjak, A. (1988). *Dobro je biti človek*. Ljubljana: Katehetski center.
42. Tušak, M. in Tušak, M. (2001). *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
43. Tušak, M., Černohorski, B. in Bednarik, J. (2001). Vrednote v slovenskem športu. *Šport*, 49(4), 20–25.
44. Umer, R., Ulaga, M. in Jošt, B. (2012). Vrednote smučarjev skakalcev. *Šport*, 59(1/2), 125–130.
45. Žnidarec Čučković, A. in Ohnjec, K. (2014). Interests of children and youth in the context of prevalence of physical activities and sport. *Kinesiology: International Journal of Fundamental and Applied Kinesiology* 46(1), 74–80.

Prof. dr. Bojan Jošt
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
Gortanova 22, 1000 Ljubljana
bojan.jost@fsp.uni-lj.si